

2017/18

I PREDAVANJE

RAZVOJ, STRUKTURA, KLASIFIKACIJA I SAVREMENI ASPEKT RAČUNOVODSTVA; TEORIJSKE OSNOVE FINANSIJSKOG RAČUNOVODSTVA
Prof. dr Ana Lalević-Filipović

INFORMACIJE O NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU ŠKOLSKA 2017/2018:

- **I blok:**
  - Razvoj, struktura, klasifikacija i savremeni aspekt računovodstva; Teorijske osnove finansijskog računovodstva; Finansijski iskazi ... (osvrtna na Iskaz o finansijskom položaju preduzeća i Iskaz o ukupnom rezultatu)
  - Instrumenti organizacije računovodstva (knjigovodstvena dokumenta, konto, poslovne knjige...); Otvaranje poslovnih knjiga za novoosnovana i postojeća preduzeća; Računovodstvena načela i regulativa
- **II blok:**
  - PDV; Organizacija računovodstvene procedure;
  - Računovodstveni aspekt stalne imovine; Računovodstveni aspekt kapitala preduzeća (sopstveni kapital)
- **III blok:**
  - Računovodstveni aspekt kapitala preduzeća (sopstveni kapital) Računovodstveni aspekt nabavke materijala
  - Računovodstveni aspekt nabavke robe

○ **IV blok:**

- Računovodstveni aspekt primarni troškova u finansijskom knjigovodstvu (pojam, klasifikacija...) Troškovi materijala; Nabavna vrijednost realizovane robe;
- Troškovi ličnih zarada i naknada, Troškovi amortizacije; Vremensko razgraničavanje troškova; Troškovi rezervisanja.
- Troškovi proizvodnih usluga, Finansijski rashodi, Ostali rashodi...;

○ **V blok**

- Računovodstveni aspekt prihoda u finansijskom knjigovodstvu - pojam, knjigovodstveno obuhvatanje, klasifikacija...
- Obračun i raspodjela periodičnog poslovnog rezultata preduzeća; Ostale poslovne promjene i priprema za sastavljanje osnovnih finansijskih izvještaja ; Greške u knjigovodstvu...
  - **VI blok** KOLOKVIJUM (zadaci, 08.12.2017)
    - Priprema za završni ispit
- POPRAVNI KOLOKVIJUM (zadaci, 17.12. 2017)

3

NAČIN OCJENJIVANJA!

Struktura	Ma x	Opis	Redovni termin	Popravni termin
Kolokvijum	45	Zadaci iz materije obrađene na časovima predavanja i vježbi	08.12.2017. (petak, u terminu održavanja časova predavanja)	17.12.2017. (ponedeljak, u terminu održavanja časova vježbi (umjesto 11.12.2017))
Case study/Projektni zadatak	10	Implementacija stečenih teorijskih znanja u praksi	Detaljnije je dostavljeno uputstvu o case study na www.ekonomija.ac.me	
Završni ispit	45	Cjelokupno teorijsko gradivo	Januar 2018 (Precizan termin će biti naknadno utvrđen)	Januar 2018 i Avgust 2018 (Precizni termini će biti naknadno utvrđeni)

4

STRUKTURA ZAVRŠNOG ISPITA

Element	Broj pitanja	Broj bodova po pitanju	Ukupno bodova
Otvorena pitanja	10 pitanja	2	20
Pitanja na zaokruživanje i dopunjavanje	25 pitanja	1	25
UKUPNO ZAVRŠNI ISPIT			45

RACUNOVODSTVO

5

DODATNE NAPOMENE

1. Studenti **kumulativno prikupljaju poene**.
2. **Kolokvijum** se održava u toku trajanje nastave u semestru i **ima jedan popravni termin**, takođe do kraja nastave.
3. **Završni ispit** se održava u januaru i **ima dva popravna termina** – januarski i avgustovski.

RACUNOVODSTVO

- **Krajnja ocjena:**
- 0 - 49 - ocjena F
- 50 - 59.99 - ocjena E
- 60 - 69.99 - ocjena D
- 70 - 79.99 - ocjena C
- 80 - 89.99 - ocjena B
- 90 - 100 - ocjena A

6

OBAVEZE STUDENATA U TOKU NASTAVE...

- **OBAVEZNO**
prisustvo na predavanjima, vježbama, aktivno učestvovanje studenata u toku izvođenja predavanja i vježbi.....

INFORMACIJE O KONSULTACIJAMA, MAILU....

Sve informacije na sajtu predmeta:

www.ekonomija.ac.me

KONSULTACIJE	Nakon časova predavanja (petak)
MAIL	analf@ac.me

LITERATURA

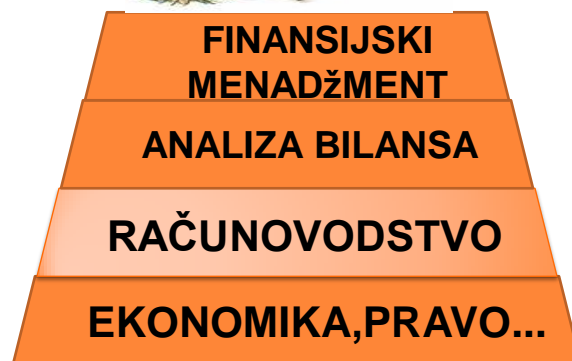
OSNOVNA

- **prof.dr Slobodan Malinić, docent dr Ana Lalević-Filipović „Računovodstvo“, Ekonomski fakultet Podgorica, Podgorica, 2009;** (elektronska verzija, dopunjeno i izmijenjeno 2015. godine)
- **Mr Tanja Laković, „Zbirka zadataka iz računovodstva“, Ekonomski fakultet Podgorica, Podgorica, 2009.**

DODATNA

- Sidney J. Gray, Belverd E. Needles „Finansijsko računovodstvo-opšti pristup (prevod) „ Savez Računovođa i revizora Republika Srpska, 2002;
- Dr Kata Škarić-Jovanović; Dr Radiša Radovanović "Finansijsko računovodstvo", Ekonomski fakultet u Beogradu, centar za izdavačku djelatnost, 2004;
- Malinić Dr Slobodan, "Upravljačko računovodstvo i obračun troškova i učinaka", Ekonomski fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 2004.

ZAŠTO VAM JE POTREBNO RAČUNOVODSTVO?

RAČUNOVODSTVO ..

- ...JE DOSADNO!
- ....NIJE KREATIVNO!
- ... JE SAMO RAD SA PAPIRIMA!
- ...SU SAMO "T-konta"!
- ...TEŠKO!
- ... NERAZUMLJIVO!

RAČUNOVODSTVO

11

DA LI ZAISTA TAKO MORA DA BUDE?!

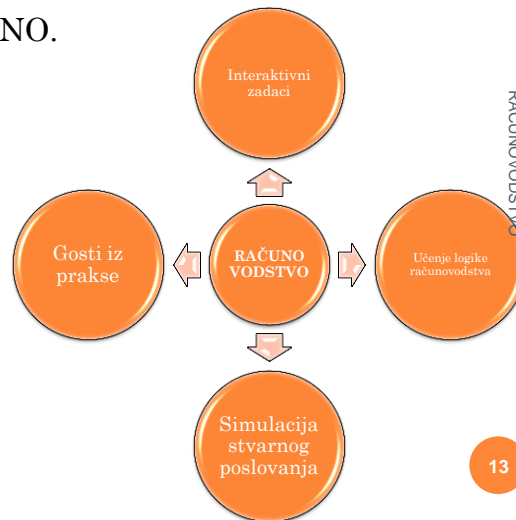

RAČUNOVODSTVO

12

RAČUNOVODSTVO MOŽE DA BUDE...

- ..POJEDNOSTAVLJENO.
- ..
- ..JASNO...
- ..ZANIMLJIVO..
- ..DINAMIČNO...
- ..INTERAKTIVNO...

13

ŠTA JE RAČUNOVODSTVO ZAPRAVO U STVARNOSTI?

- RAČUNOVODSTVO PRUŽA **INFORMACIJE** KOJE SU OSNOVA POSLOVNOG ODLUČIVANJA...
- RAČUNOVODSTVO JE **OSNOVNI JEZIK** POSLOVNE KOMUNIKACIJE...
- DOBAR MENADŽER NE POSJEDUJE OSNOVNO, NEGO NAPREDNO ZANJE IZ **RAČUNOVODSTVA**...

14

ŠTA VAM PRUŽA RAČUNOVODSTVO?

- da budete EKONOMISTA koji zna *osnove knjiženja*:
  - Šta je to transakcija? Aktiva? Pasiva?
    - Na koji način knjigovodstveno evidentirati transakcije? Koje su to kategorije aktive, odnosno pasive?
  - Šta su to kupci i dobavljači...?Kako definisati zalihe...?...
  - Kako sastaviti osnovne finansijske iskaze..?
    - Iskaz o finansijskoj poziciji...Iskaz o ukupnom rezultatu...
    - Kako analizirati i tumačiti pokazatelje uspješnosti poslovanja...
    - ITD...ITD....

ŠTA SU DRUGI REKLI O RAČUNOVODSTVU?

- *“Vođenje tačnih i razumljivih evidencija možda je najvažniji pojedinačni činilac koji izdvaja uspješne preduzetnike od onih koji to nijesu...”*

Daniel Sitarz

KOJI SU TO POJMOVI SA KOJIM ĆETE SE SRETATI U RAČUNOVODSTVU?

KAKO JE NASTALO RAČUNOVODSTVO?

- Zašto se uopšte javila potreba da se nešto “pribilježi”?

- Od kada vuče korijene?!

- Ko se smatra “pronalazačem” računovodstva?

- Pojava ranih oblika trgovine..

- Pojava složenijih oblika trgovine (tzv. **prosto knjigovodstvo**)

- knjigovodstvena evidencija u kojoj postoje samo
rn dužnika i povjerilaca i gdje se vodi blagajnički dnevnik

Ime	Duguje €	Vratio €	Ostatak €
Pero	200	50	150
Ivan	500	100	400
Ukupno			550

ETAPE U RAZVOJU RAČUNOVODSTVA

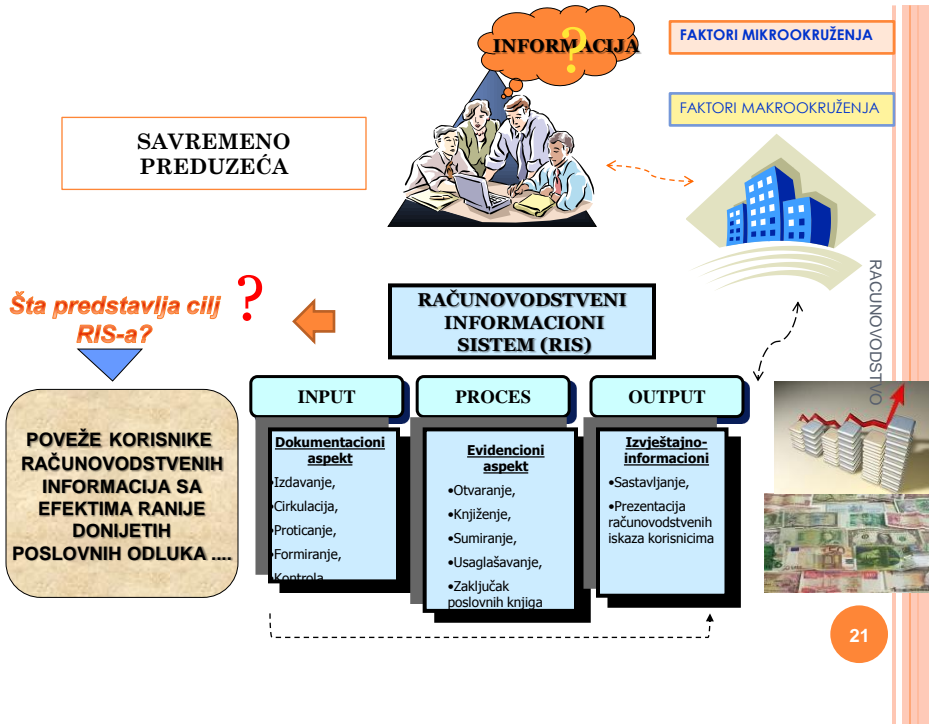
- **PROSTO KNJIGOVODSTVO**
- **DVOJNO KNJIGOVODSTVO** (*svaka poslovna transakcija se posmatra sa aspekta primanja i davanja*)
- **RAČUNOVODSTVO**
- **SAVREMENI SISTEMSKI PRISTUP RAČUNOVODSTVU**

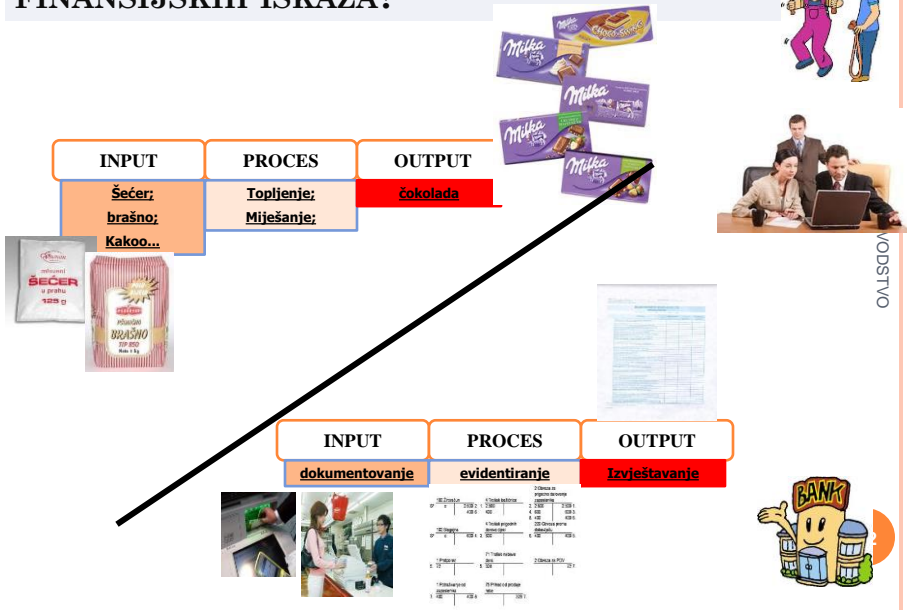
PRETPOSTAVKE

- **FORMALNE**
  - Pojava pisma;
  - Pojava brojeva;
  - Pojava novca...
- **MATERIJALNE**
  - Svojina nad imovinom;
  - Kreditni odnosi;
  - Razvijena trgovina;
  - Kapital

ŠTA SE DESILO U POSLOVANJU PREDUZEĆA DA JE RAČUNOVODSTVO TJ. RAČUNOVODSTVENI INFORMACIONI SISTEM (RIS) POSTAO NEZAIBILAZNA KOMPONENTA FUNKCIONISANJA SAVREMENOG PREDUZEĆA???

PITANJE: "SLIČNOST" IZMEĐU ČOKOLADE I FINANSIJSKIH ISKAZA?

“I FAZA”

23

TRANSAKCIJA/ DOGAĐAJ/ OKOLNOST- INPUT STRANA RIS-A

POJAM

- **ekonomske aktivnosti, ekonomske promjene..** transakcija, okolnost, događaj koja proizvodi određeni uticaj na finansijski položaj preduzeća, odnosno njegovu rentabilnost i likvidnost, ...
- Da bi bile ekonomske aktivnosti bile evidentirane u poslovnim knjigama, ne moraju isključivo da obuhvate razmjenu vrijednosti (kupovina, prodaja, uplata, i sl.) između dva ili više poslovnih subjekata, već i neku okolnost ili događaj koja isključuje mogućnost razmjene vrijednosti, ali ima isti efekat kao razmjena vrijednosti (gubici usljed poplave, požara, svakodnevno akumuliranje kamate, i sl.)
- **Napomena: MORA da bude potvrđena (verifikovana) knjigovodstvenim dokumentom...**

Kako, gdje..nastaje *ekonomska promjena*

- **KAKO?**
  - Razmjena vrijednosti, kupovina, prodaja, uplata, isplata...
  - **POSLOVNA** (kupovina, prodaja..)
  - **FINANSIJSKA** (davanje kredita...)
  - **INVESTICIONA** (prodaja akcija...)
- **GDJE?**
  - **Eksterno** (van preduzeća)
  - **Interno** (u preduzeću)

24

PRIMJER...

○ *Kupili smo auto!*

• **POSLOVNA TRANSAKCIJA!**

○ *Da bi bila evidentirana u knjigovodstvu, **mora da bude praćena knjigovodstvenim dokumentom!***

○ **Faktura glasi na 12.000€**

RAČUNOVODSTVO

25

NAPOMENA!

Poslovni događaj (primjer)....

○ **Sklopljen ugovor o nabavci materijala**, nabavka materijala, isplata plata, plaćanje dobavljaču za primljeni materijal, utrošak materijala, isplaćen honorar, obračunat porez, prodati gotovi proizvodi, sklopljen ugovor o prodaji...

Da li se cjelokupno poslovanje preduzeća može zapisati u računovodstvenom sistemu?

- NE!
- Uslovi:
  - *Da je poslovni događaj stvarno nastao!*
  - *Da se može vrijednosno iskazati!*
  - *Da mijenja postojeće stanje imovine, izvora imovine, prihoda ili rashoda!*
  - *Da postoji pravdajuća isprava kojom se može dokazati nastanak promjene!*

RAČUNOVODSTVO

26

“II FAZA”

PROCES OBRADE PODATAKA

- Evidencioni aspekt
- Otvaranje,
- Knjiženje,
- Sumiranje,
- Usaglašavanje,
- Zaključak poslovnih knjiga
- (obrađuje se poslije I predavanja)!!!

100 Zrnatuni		4 Trošak bolnice		2 Obeza za prigodno darovanje zaposlenika	
8 ¹	x	2.000	1. 2.000	2. 2.900	2.900 1.
		400	6. 400	4. 600	600 3.
				8. 400	400 6.
102 Magajna		4 Trošak prigodnih darova djeci		220 Obeza prema dobavljaču	
8 ¹	x	600	4. 600	6. 400	400 5.
1 Priznanje		71 Trošak nabave darna		2 Obeza za PDV	
5	72		5. 328		72 7.
1 Potraživanje od zaposlenika		75 Prihod od prodaje robe			
7.	400	400	8.	328	7.

“III FAZA”

29

OUTPUT STRANA RIS-A

RAČUNOVODSTVENI PODATAK

- *Neutralna činjenica iz računovodstvene baze podataka (broj, riječ...)*
- **PRIMJER:**
  - u 2014.g. firma je ostvarila prihode od prodaje gotovih proizvoda u vrednosti 100.000 eura!

RAČUNOVODSTVENI POKAZATELJ

•**Međusobni odnos između računovodstvenih, vrijednosnih ili količinskih veličina ...**

RAČUNOVODSTVENA INFORMACIJA

•predstavlja **transformisan računovodstveni podatak ili pokazatelj** koji ima smisaoni sadržaj i formu, koji je **namjenski usmeren na korisnika** i koji služi da pomoću njega adekvatno ostvari neki zadatak u domenu upravljačkih i poslovnih aktivnosti preduzeća

•**PRIMJER:**

- u tekućoj godini u odnosu na prethodnu prihodi od prodaje su se smanjili za 25%

Kao cjelina finansijski iskazi predstavljaju **računovodstvene informacije**

Djelovi tih izvještaja – pozicije, čine računovodstvene podatke

30

KORISNICI RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA

Interni korisnici

- **Menadžment na svim hijerarhijskim nivoima;**
- Adekvatan informacijski sadržaj...

→ **Stručne službe u preduzeću (analiza, planiranje, kontrola..)**

→ **Marketing menadžeri;**

→ **Finansijski direktori;**

→ **Rukovodioci procesa proizvodnje;**

Eksterni korisnici

- Zainteresovane grupe ili pojedinci za koje su pouzdani, blagovremeni finansijski izvještaji od ključne važnosti za preduzimanje budućih poslovnih aktivnosti

→ **Država i njeni organi**

→ **Investitori;**

→ **Zajmodavci;**

→ **Dobavljači;**

→ **Zaposleni..sindikati;**

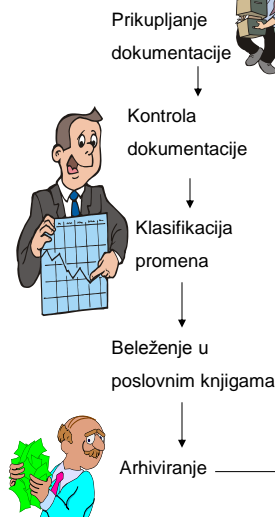
→ **Kupci;**

→ **Poreski organi..Vladine agencije;**

→ **Statistički zavjerenici;**

Izvori podataka

ZAKLJUČAK!

Suština (zadatak) računovodstva, odnosno RIS-a se svodi na to da od "sirovih" podataka (količinski i/ili vrijednosno izraženih) iz računovodstvene dokumentacije, knjigovodstvenom obradom stvori u poslovnim knjigama računovodstvenu bazu podataka i pokazatelja, a potom da iste daljom obradom - pripremanjem odgovarajućih računovodstvenih izvještaja, transformiše u problematski orijentisane informacije, i na kraju, da se one dostave korisnicima koji će iste koristiti za različite svrhe, uglavnom za poslovno-finansijsko odlučivanje

Sastavljanje izveštaja

RACUNOVODSTVO

RAČUNOVODSTVO (GLOBALNO POSMATRANO) JE....?

-neproizvodna, uslužna (servisna) poslovna funkcija ili organizaciona cjelina preduzeća, kao informacioni sistem ili podsistem nekog od poslovnih IS preduzeća, kao teorijsko-metodološka ekonomska ili menadžerska disciplina, sa svim pratećim karakteristikama primjerenim ovim aspektima...

- naučni metod kojim se, u skladu sa odgovarajućom regulativom vrednuju, evidentiraju, klasifikuju i sumiraju poslovne transakcije i o kojima se izvještavaju zainteresovani korisnici;

ZAKLJUČAK

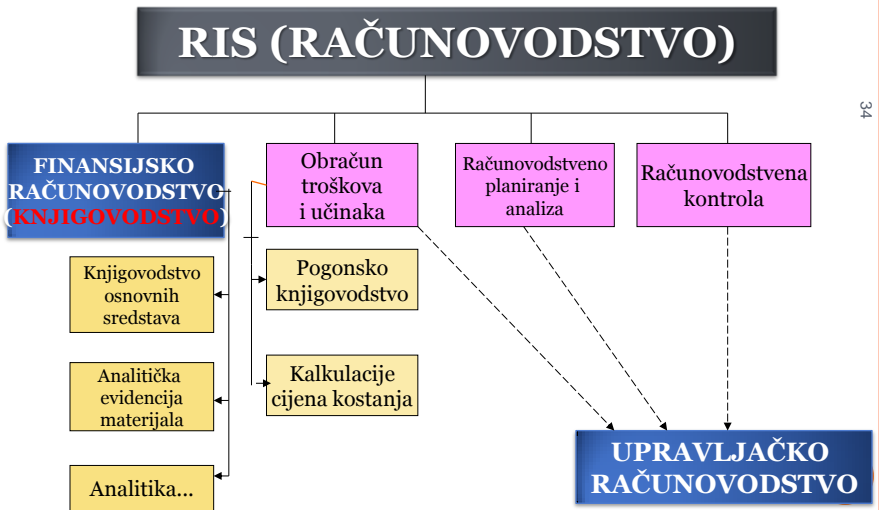
- 📖 Proces
- 📖 Dio preduzeća
- 📖 Naučna disciplina
- 📖 Nastavni predmet

“JEZIK KOMUNIKACIJE U POSLOVNOM SPORAZUMIJEVANJU...”

RACUNOVODSTVO

RIS-KRITERIJUM KORISNIKA (NAMJENA I UPOTREBE RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA)

34

ODNOS FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA (SUMARNO)

UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO

Upravljačko računovodstvo obezbeđuje informacije **internim korisnicima** za potrebe planiranja, organizovanja i kontrole poslovnih aktivnosti.

FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO

Finansijsko računovodstvo obezbeđuje informacije za **eksterne korisnike**.

RAČUNOVODSTVO

35

ODNOS FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA

	FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO	UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
Regulisano profesionalnom i zakonskom rač.regulativom:	DA!	NE!
Fokusira se na:	Dešavanja iz prošlosti!	Buduće odluke!
Opseg izvještaja:	Izvještaji za čitavu organizaciju!	Izvještaji po pojedinom proizvodu/poslu/ usluzi/odeljenju/segmentu...!
Forma izvještaja	BS, BU, Izvještaj o novčanim tokovima!	Bilo koja forma koju odabere Uprava!
Korisnici izvještaja	Investitori, akcionari, zaposleni, banke, dobavljači, kupci, Vlada, konkurencija!	Samo uprava!

KARAKTERISTIKA IZVJEŠTAJA FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA

	FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO	UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
UČESTALOST	<i>Obično na godišnjem nivou</i>	<i>Javljaju se kada god je to potrebno, zavisno od potrebe menadžmenta.</i>
PRAVOVREMENOST:	<i>Obično se javlja znatan vremenski period kašnjenja između perioda koji je obuhvaćen izvještajem i datuma objavljivanja izvještaja</i>	<i>Mogu da se kreiraju sa minimalnim odlaganjem, pod uslovom da postoje adekvatni sistemi</i>
DETALJNOST	<i>Informacije nijesu detaljne: transakcije se sumiraju u nekoliko rubrika</i>	<i>Mogu biti detalji i sažeti koliko god je to potrebno</i>
INFORMACIJE O NEFINANSIJSKIM PERFORMANSAMA	<i>Veća je vjerovatnoća da će biti uključene izvještaje većih, a ne manjih organizacija, ali su često ograničene u obimu i sadržaju</i>	<i>Informacije i/ili indikatori o nefinansijskim performansama često su njegovi važni sastavni elementi</i>

PITANJE ???

- ŠTA PREDSTAVLJA **PREDMET** KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA?

RAČUNOVODSTVO

38

IMOVINA-POJAM I PODJELA

Šta predstavlja predmet knjigovodstvenog VREDNOVANJA?

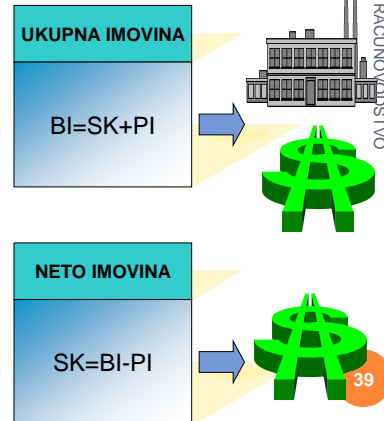
o IMOVINA!

- materijalne (**STVARI**), nematerijalne (**PRAVO**), finansijske (**NOVAC.**) i dr. pretpostavke na bazi koji ekonomski entitet obavlja svoju poslovnu aktivnost...

NAPOMENA!!!!

- Sa računovodstvenog aspekta, predmet knjigovodstvenog obuhvatanja su **SAMO ONE POSLOVNE TRANSAKCIJE KOJE UTIČU NA VISINU I/ili STRUKTURU IMOVINE PREDUZEĆA!**

Kako se dijeli imovina preduzeća (sa ekonomskog aspekta)?

Primjer: Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi. 60% od navedenog iznosa smo finansirali iz sopstvenih izvora, a za ostatak smo se zadužili kod banke.

BRUTO IMOVINA

$$10.000 (BI) = 6.000 (SK) + 4.000 (TI(\text{banka}))$$

NETO IMOVINA

$$6.000 (SK) = 10.000 (BI) - 4.000 (TI(\text{banka}))$$

40

ZA RAČUNOVODSTVENE POTREBE KAKO JE MOGUĆE PODIJELITI IMOVINU?

ASPEKT NAMJENE
(UPOTREBE)!!!!

RACUNOVODSTVO

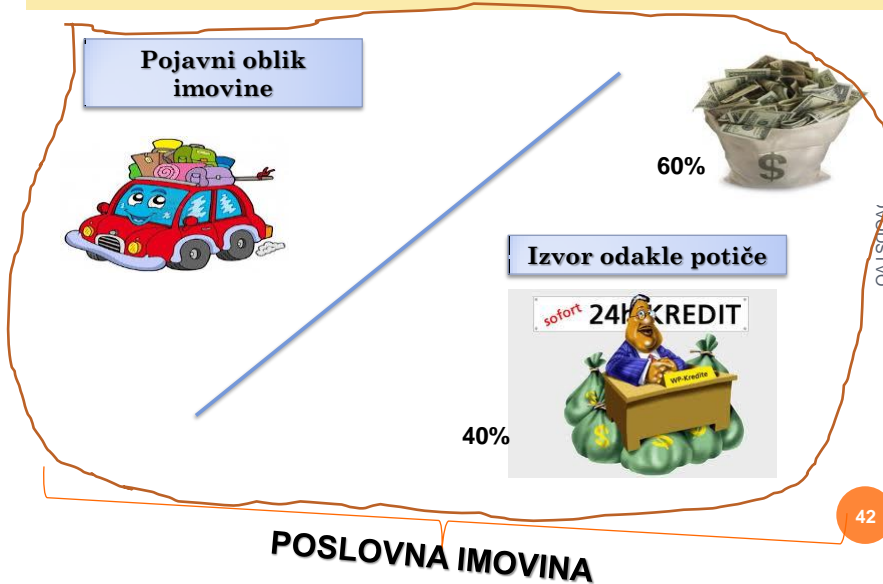
o Pojavni oblici...

- o **STALNA IMOVINA;**
  - $(ko < 1; vt > 1...)$
- o **OBRтна IMOVINA**
  - $(ko > 1; vt < 1...)$

o Izvori tih pojava oblika

- o **SOPSTVENI IZVORI;**
  - *(unijeti od strane vlasnika, neograničeni vremenski period..)*
- o **POZAJMLJENI IZVORI (obaveze)**
  - *(ograničeni vremenski period, kamata..)*
- o *Dugoročni izvori;*
- o *Kratkoročni izvori (tekuće obaveze)*

NASTAVAK Primjera: Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi. 60% od navedenog iznosa smo finansirali iz sopstvenih izvora, a za ostatak smo se zadužili kod banke.

POJMOVI SA KOJIM ĆETE SE SADA SRESTI...

RAČUNOVODSTVENE KATEGORIJE	IMOVINA (SREDSTAVA), POTRAŽIVANJA, KAPITAL, OBAVEZE, PRIHODI, RASHODI...
FINANSIJSKI ISKAZI	<i>Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/; Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/; Iskaz o tokovima gotovine; Iskaz o promjenama na kapitalu ; Napomene;</i>
DATUM BILANSA	Dan na koji se sastavljaju finansijski iskazi..(najčešće 31.12. tekuće godine)

RAČUNOVODSTVO

43

FINANSIJSKI ISKAZI OPŠTE NAMJENE - POJAM, CILJ I KLASIFIKACIJA

Pojam i cilj

- **Finansijski iskazi**- strukturirani finansijski prikaz finansijskog položaja preduzeća i poslovnih promjena koje su nastale.
- Cilj-da korisnicima pruže **relevantne, vjerodostojno prezentovane, razumljive, uporedive, provjerljive i blagovremene**, inastrumente za finansijsko izvještavanje na osnovu koga su u mogućnosti da sagledaju:
  - Finansijsku situaciju;
  - Uspješnost poslovanja,
  - Gotovinske tokove...

Finansijske iskaze opšte namjene sačinjavaju...

- *Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/;*
- *Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/;*
- *Iskaz o tokovima gotovine;*
- *Iskaz o promjenama na kapitalu ;*
- *Napomene;*

Statistički aneks.

RAČUNOVODSTVO

44

Naziv izvještaja	Globalno prikazuje	Bliže iskazuje	Kategorije
Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/;	Finansijsko stanje	<ul style="list-style-type: none"> Imovinsko stanje Finansijsko stanje Likvidnost 	<ul style="list-style-type: none"> Imovina Obaveze Kapital
Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/;	Efikasnost operacija	<ul style="list-style-type: none"> Ukupni uspjeh u poslovnim operacijama Investicionim operacijama Finansijskim operacijama 	<ul style="list-style-type: none"> Prihodi; Rashodi; Dobitak/gubitak
Iskaz o promjenama na kapitalu ;	Kretanja na računu vlasnika	<ul style="list-style-type: none"> Promjene na kapitalu zbog vlasnikovog uzimanja i dodavanje kapitala Promjene zbog uspjeha/neuspjeha u operacijama 	<ul style="list-style-type: none"> Prirast/gubitak iz operacija; Unos novog kapitala; Povlačenje kapitala
Iskaz o tokovima gotovine;	Novčana kretanja	<ul style="list-style-type: none"> Odakle je novac došao Za šta je novac upotrijebljen 	<ul style="list-style-type: none"> Novčani prilivi; Novčani odlivi
Napomene;	Politike i objašnjenja	<ul style="list-style-type: none"> Politike; Principi; Procjene; Usvojeni obračuni; Objašnjenja značajnih pojava 	<ul style="list-style-type: none"> Računovodstvene politike; procjene

FINANSIJSKI ISKAZI PREDUZEĆA - SADRŽINA

Zvanični Zakon o računovodstvu i reviziji Crne Gore, propisuje da su pravna lica u Republici u obavezi da zaključno sa danom 31.12 20xx., godine, utvrde stanje imovine, kapitala i obaveza, te prihoda i rashoda, odnosno rezultat poslovanja i na propisanim obrascima sastave godišnji obračun za tu godinu, kao i da isti dostave najkasnije do 28.02 20xx., godine Poreskoj upravi. Takođe, isti Zakon propisuje i obavezu pravnih lica da do 31. 03. 20xx. godine, uz poresku prijavu poreza na dobit dostave Iskaz o finansijskoj poziciji i Iskaz o ukupnom rezultatu nadležnom poreskom organu - Poreskoj upravi.

MEĐUSOBNI ODNOS FINANSIJSKIH ISKAZA

Međusobna povezanost finansijskih iskaza..

O čemu govore finansijski iskazi?

- BITNO!
  - Navedeni finansijski izvještaji su međusobno povezani i upućeni jedni na druge.

PITANJE?

- KO SU NOSIOCI RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA

- Posmatrani zajedno, finansijski izvještaji ukazuju na “**zdrastveno stanje**” nekog preduzeća.
- UTVRDITI I RAZUMJETI to “stanje” znači imati mogućnost donositi primjerene i racionalne poslovne odluke

POJAM BILANSA....

- *Pojam “Bilans” etimološki vuče porijeklo od latinske riječi “bilanx libre”, što znači vaga sa dva tasa i označava **ravnotežu**, tj. jednakost između lijeve i desne strane!*

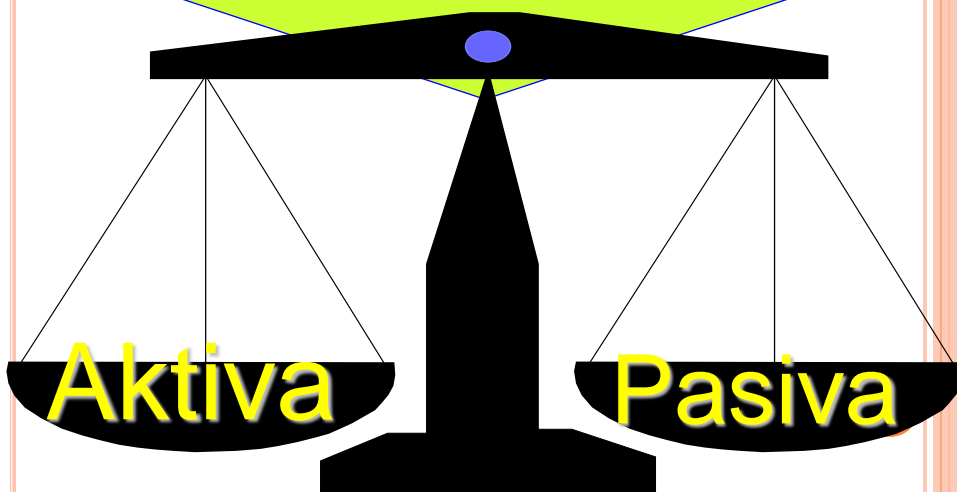

RACUNOVODSTVO

47

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI

/BILANS STANJA/

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ -TRADICIONALNI IZGLED-

<p>PITANJE? Pod FINANSIJSKIM POLOŽAJEM se podrazumijeva...</p>		<p>Stanje i međudnos imovine, kapitala i obaveza jednog preduzeća</p>	<p>RACUNOVODSTVO</p>
<p>Aktiva</p>			
<p>STVARI koje preduzeće posjeduje</p>		=	<p>NOVAC koje preduzeće posjeduje</p>
<p>POJAVNI OBLICI IMOVINE</p>			<p>IZVORI 49</p>

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ PRISTUP PREGLEDA IZVORA I KORIŠĆENJA (UPOTREBE) IZVORA

<p>Aktiva</p>		<p>Pasiva</p>	
<p>UPOTREBA NOVCA gdje je novac potrošen?</p>		<p>IZVORI NOVCA odakle je novac došao?</p>	

ZAKLJUČAK: Posmatra se jedna te ista stvar: **IMOVINA** preduzeća ali sa dva aspekta: **POJAVNIH OBLIKA I IZVORA TIH POJAVNIH OBLIKA**

SISTEM DVOJNOG KNJIGOVODSTVA

aspekt
primanja

aspekt
davanja

Primjer:

Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi

aspekt
primanja

aspekt
davanja

Primili (kupili) smo auto u zamjenu za novac (10.000€)

Dali smo novac u zamjenu za auto

51

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

Aktiva		Pasiva	
FA Stalna imovina	600	OF Sopstveni izvori	450
CA Obrtna Imovina	400	LTL Dugoročni	250
		CL Tekuće obaveze	300
	1.000		1.000

Ukupna poslovna sredstva (TA – Total Assets)

Do vrijednosti ukupnih poslovnih sredstava (zбира aktive) od 1.000 € može se stići na dva načina:

1. FA + CA = 600€ + 400€ = 1.000 € (SA ASPEKTA POJAVNIH OBLIKA)
2. OF + LTL + CL = 450€ + 250€ + 300€ = 1.000 € (SA ASPEKTA IZVORA)

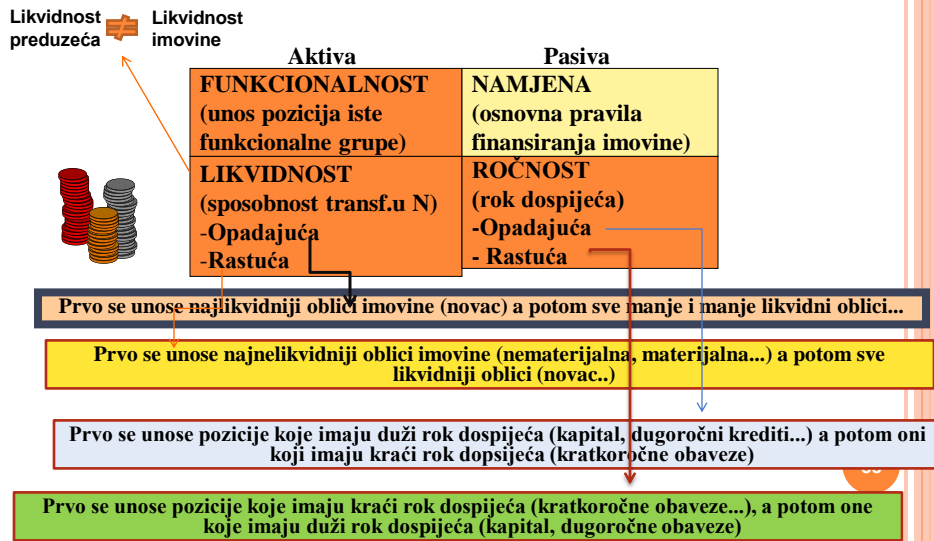
Služi za procjenu
EFIKASNOSTI!

Služi za procjenu
STEPENA ZADUŽENOSTI!

52

RACUNOVODSTVO

KRITERIJUMI ZA UNOS POZICIJA U AKTIVU I PASIVU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

Aktiva		Pasiva	
Obrtna imovina	600	Kratkoročne obaveze	300
Stalna imovina	400	Dugoročne obaveze	250
		Kapital	450
	1.000		1.000

RACUNOVODSTVO

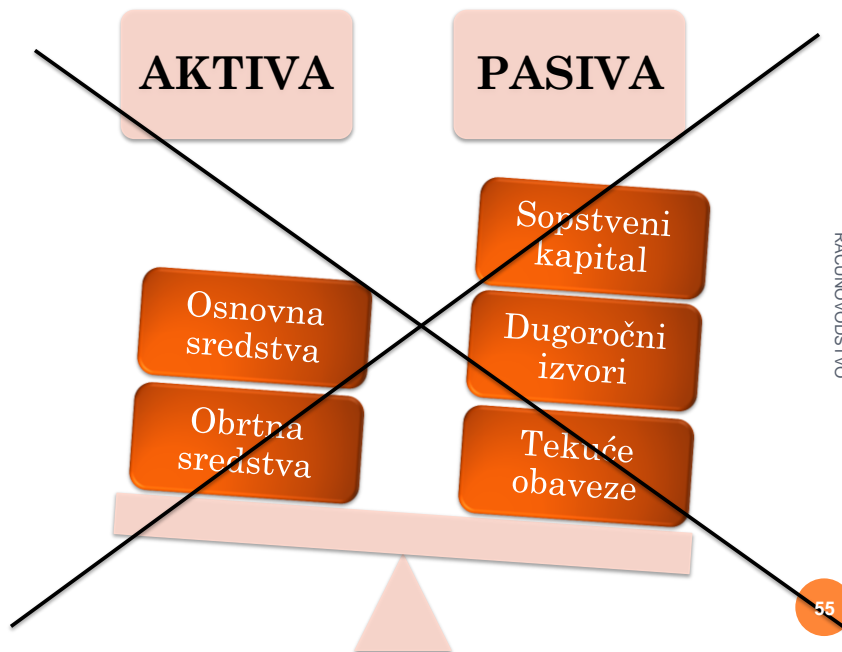
PRAVILO!!!!

AKO AKTIVA POČINJE SA NOVCEM (NAJLIKVIDNIJIM OBLIKOM)-KRITERIJUM OPADAJUĆE LIKVIDNOSTI, ONDA PASIVA MORA POČETI SA KRATKOROČNIM OBAVEZAMA –KRITERIJUM RASTUĆE ROČNOSTI!

Kriterijum opadajuće likvidnosti!

Kriterijum rastuće ročnosti !

54

FORMA PRIKAZIVANJA BILANSA STANJA

VERTIKALNO

red. br.	Naziv pozicije	Iznos
1.	Oprema	110.000
2.	Materijal	50.000
3.	Kupci	10.000
4.	Tekuci racun	10.000
	Ukupno aktiva	180.000
1.	Drzavni kapital	110.000
2.	Dugoročni krediti	50.000
3.	Dobavljači	20.000
	Ukupno pasiva	180.000

HORIZONTALNO

(dvostrani/tabelarni pregled)

Aktiva		Bilans stanja preduzeća "X" na dan 31.12.2007.				Pasiva	
r.b.	Naziv sredstva	Iznos	r.b.	Naziv izvora sredstava	Iznos		
1.	Oprema	110.000	1.	Drzavni kapital	110.000		
2.	Materijal	50.000	2.	Dugoročni krediti	50.000		
3.	Kupci	10.000	3.	Dobavljači	20.000		
4.	Tekuci racun	10.000					
		180.000			180.000		

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ – BLOK OSNOVNIH (FIKSNIH) SREDSTAVA-

Aktiva	Pasiva
 Stalna (fiksna) sredstva (FA) (fixed assets)	
Obrtna sredstva (CA) (current assets)	
100	100

Sva dugoročna poslovna sredstva:

- Nematerijalna ulaganja**
Goodwill, patenti, licence, itd.
- Materijalna sredstva**
Zemljište, zgrade, pogoni i oprema, transportna oprema, kompjuteri, osnovno stado itd.
- Dugoročni plasmani**
Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica, ..., HOV koje se drže do dospijeca...itd.

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI DVIJE KOLONE OBAVEZA

Aktiva	Pasiva
FA	Izvori sopstvenih sredstava (OF - Owners Funds)
	Dugoročne obaveze (LTL - Long Term Loans)
CA	Tekuće obaveze (CL - Current liabilities)
100	100

Svi dugoročni zajmovi
(duži od jedne godine)

❖ obveznice,
dugoročni krediti...

Sve kratkoročne obaveze (koje se plaćaju u okviru jedne godine):

- Obaveze prema povjericima**
Poslovni povjericima – iznos koji se duguje dobavljačima.
- Kratkoročni zajmovi**
Uključuje dugovna salda banaka i sva ostala kratkoročna dugovanja koja donose kamate.
- Ostale kratkoročne obaveze**
Sve ostale kratkoročne obaveze, npr. nagomilana plaćanja, kamate, dospjeli i tekući porezi i dividende.

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ – IZVORI VLASTITIH (SOPSTVENIH) SREDSTAVA

Aktiva		Pasiva	
CL	600	Izvori vlastitih sredstava (OF)	450
		LTL	250
CA	400	CL	300
	1000		1000

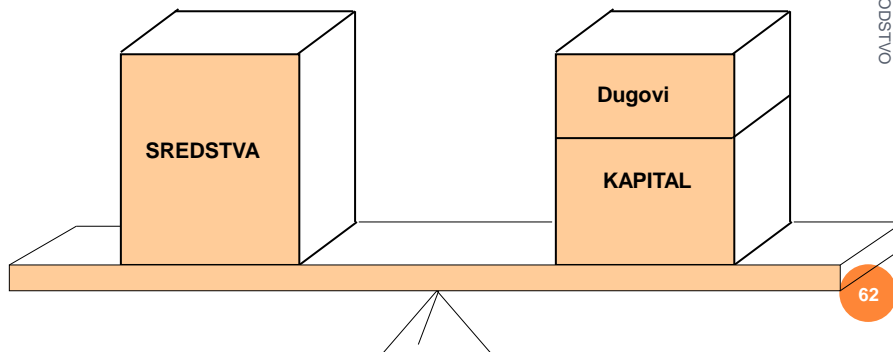
1. Osnovni kapital
  - Akcijski kapital;
  - Udjeli društva sa ograničenom odgovornošću;
  - Ulozi;
  - Državni kapital;
  - Ostali osnovni kapital...
2. Neplaćeni upisani kapital
3. Rezerve
  - Emisiona premija;
  - Zakonske ..statutarne..
4. Revalorizacije rezerve i nerealizovani dobitci i gubici
5. Neraspoređeni dobitak
6. Gubitak

KOMPONENTE KOJE OPREDELJUJU FINANSIJSKI POLOŽAJ PREDUZEĆA

□ OSNOVNA RAČUNOVODSTVENA JEDNAČINA

$$A (= \text{sredstva}) = O (= \text{dug}) + K (\text{kapital})$$

AKTIVA **PASIVA**

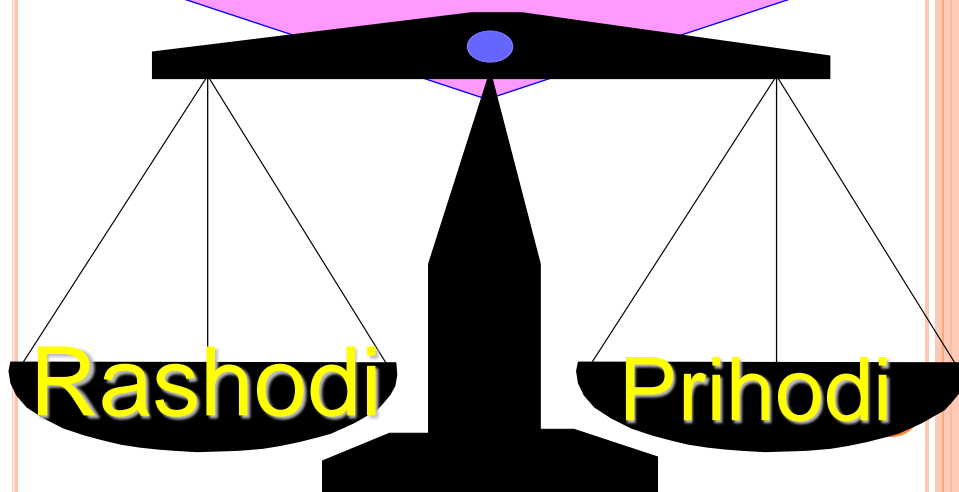

NAPOMENA!

- **Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ GOVORI O SITUACIJI PREDUZEĆA U ODREĐENOJ TAČKI VREMENA (31.12.2012..godine) pa je stoga **STATIČKOG KARAKTERA****

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU

/BILANS USPJEHA/

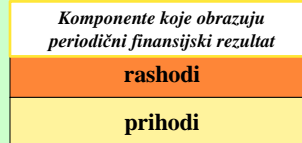

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATA /BILANS USPJEHA/

- *Iskaz o ukupnom rezultatu veže se sa vremenskim periodom između 01.01.2013. godine i 31. 12. 2013. godine, i za taj vremenski period treba da pokaže da li je preduzeće pozitivno ili negativno poslovalo!*
- *Kada preduzeće nastavlja poslovanje 1. januara 2014. godine, računi koji obrazuju ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU iz 2013. godine "ne postoje", tj. "ugašeni su", jer se utvrđeni rezultat prenio na račun neraspoređeni dobitak tekuće godine (u slučaju dobitka) ili gubitak tekuće godine (u slučaju gubitka). (pojašnjenje na narednim slajdovima!)*
- *U 2014. godini nastaju novi prihodi i rashodi koji obrazuju BU za 2014. godinu*
- Ukupni troškovi su postavljeni nasuprot ukupnog prihoda u tom periodu i na taj način se dobija rezultat poslovanja.

Rashodi su sva smanjenja neto imovine preduzeća koja nisu rezultat povlačenja kapitala od strane vlasnika

Prihodi su sva povećanja neto imovine preduzeća koja nisu rezultat dodatnog ulaganja kapitala od strane vlasnika

ZAKLJUČAK

- **ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU /BILANS USPJEHA/..prikazuje** promjene ekonomskih kategorija u određenom periodu (*npr.od 01.01.2012 do 31.12.2012..god.*) pa je stoga **dinamičkog karaktera**
- **Utvrđeni rezultat (dobitak ili gubitak) će povećati ili smanjiti sopstveni kapital!**

- **NE MOŽEMO VREDNOVATI (ISKAZATI, OBRAČUNATI) NETO REZULTAT (db;gb) UKOLIKO NIJE U VEZI SA ODREĐENIM VREMENSKIM PERIODOM;**
- **Primjer (1):** *Ako izvršni direktor kaže "Moje preduzeće zarađuje neto dobit od 10.000€", profitabilnost preduzeća nije jasna!*
  - **Naime, da li ostaruje ovu neto dobit nedeljno, mesečno, godišnje???**
- A. **Primjer (2):** *Jedog od prvih svjetskih milijardera, intervjuisala je grupa studenata businessa. Jedan od studenata je zamolioni milijardera da procijeni iznos svoje dobiti. Pošto student nije odredio vremenski period, milijarder je odlučio da se našali i odgovorio je "Oko 11.000\$...". On je dovoljno dugo pričeka da bi dozvolio grupi studenata da izraze svoje čuđenje u vezi ovog čisto malog iznosa. Nakon toga je dovršio rečenicu sa "...na sat." Tako ispada da 11.000\$ na sat (24 sata dnevno) dostiže iznos oko 100 miliona \$ godišnje.*

FORMA PRIKAZIVANJA BILANSA USPJEHA

VERTIKALNO

Bilans uspeha preduzeća "X" za period 01.01.-31.12.2010

Red. br.	Naziv pozicije	Iznos
1.	Nabavna vrednost realizovane robe	1.000
2.	Rashodi finansirawa	200
3.	Ostali rashodi	100
4.	Dobitak	300
Ukupno rashodi		1.600
1.	Prihodi od realizacije robe	1.400
2.	Finansijski prihodi	100
3.	Ostali prihodi	100
Ukupno prihodi		1.600

HORIZONTALNO

(dvostrani/tabelarni pregled)

Rashodi Bilans uspeha preduzeća "X" za period 01.01.-31.12.2010. Prihodi

r.b.	Naziv rashoda	Iznos	r.b.	Naziv prihoda	Iznos
1.	Nabavna vred. robe	1.000	1.	Prihodi od real. robe	1.400
2.	Rashodi finans.	200	2.	Prihodi od finan.	100
3.	Ostali rashodi	100	3.	Ostali prihodi	100
4.	Dobitak	300			
		1.600			1.600

RACUNOVODSTVO

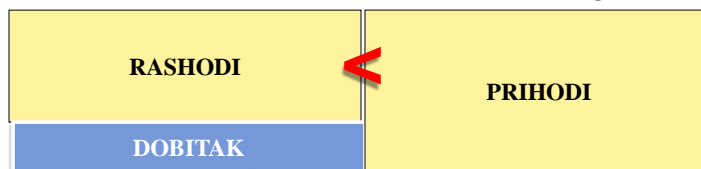
67

VEZA (U PROCESU BILANSIRANJA) IZMEĐU ISKAZA O FINANSIJSKOM POLOŽAJU I ISKAZA O USPJEŠNOSTI POSLOVANJA (**DOBITAK**)

RASHODI

Iskaz o ukupnom rezultatu

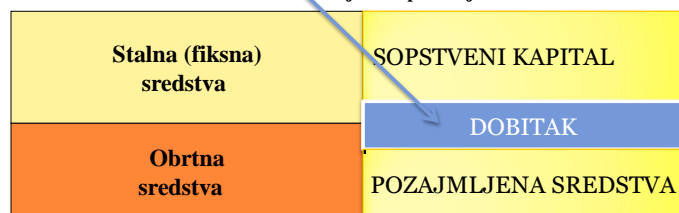
PRIHODI

Aktiva

Iskaz o finansijskom položaju

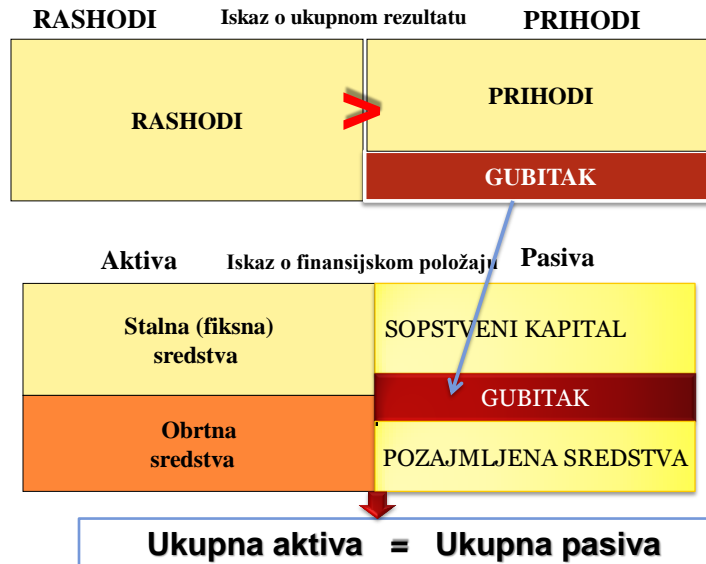
Pasiva

Ukupna aktiva = Ukupna pasiva

68

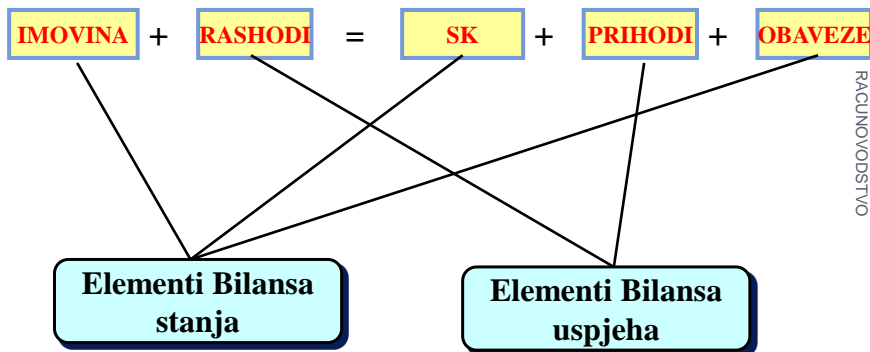
**VEZA (U PROCESU BILANSIRANJA) IZMEĐU ISKAZA O
FINANSIJSKOM POLOŽAJU I ISKAZA O USPJEŠNOSTI
POSLOVANJA (GUBITAK)**

69

RAČUNOVODSTVENA JEDNAČINA

-PROŠIRENA-

70

OSTALI FINANSIJSKI ISKAZI

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE

-pokazuje izvore pribavljanja i način upotrebe novca!

**Posmatra se NOVAC
(stavka aktive)**

primici	izdaci
<p>-poslovne aktivnosti; (prodaja robe, primljene naknade šteta..)</p> <p>-investicione aktivnosti; (prodaja dionica..)</p> <p>-finansijske aktivnosti; (emisija dionica, primljeni krediti..)</p>	<p>-poslovne aktivnosti; (isplate dobavljačima..)</p> <p>-investicione aktivnosti; (kupovina akcija..)</p> <p>-finansijske aktivnosti; (otplata kredita..)</p>

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU

-pokazuje promjene koje nastaju na kapitalu!

**Posmatra se KAPITAL
(stavka pasive)**

NAPOMENE

- Politike;
- Principi;
- Procjene;
- Usvojeni obračuni;
- Objašnjenja značajnih pojava

ŠTA SADRŽI GODIŠNJI IZVJEŠTAJ KOMPANIJE?

- *Velike kompanije pored finansijskih (kvantitativnih) informacija, zainteresovanim licima dostavljaju i nefinansijske informacije (o ciljevima kompanije, tržištu, proizvodima, posovanju...)*
- *Primjer: Kompanija McDonald posvetila je veliki dio zadnjeg godišnjeg izvještaja kompanijinoj brizi za okolinu. U izvještaju su uključene rasprave kompanijinih programa za upravljanje čvrstim otpadom, konzerviranjem sredstava i recikliranjem (godišnji izvještaj je u potpunosti štampan na recikliranom papiru).*
- *Slično navedenom, pogledati izvještaj CG Telekomu za 2009.godinu (www.telekom...)*

RACUNOVODSTVO

72

NA KOJI SE NAČIN VRŠI TRANSPARENTNOST FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA?

- Dostavljanje nadležnim institucijama...
- Putem sredstava medija (konferencije za javnost, vladine agencije);
- Mnogi analitičari, savjetnici za ulaganja, poslovni časopisi ocjenjuju finansijske, prinosni ..položaj preduzeća...
- **Primjer:** *Finansijski analitičari iznose javnosti svoja mišljanja svakog petka uveče na Wall Street Weeku, televizijskom programu koji se emituje na PBS-a. Nedeljni poslovni časopisi, kao što su Barrons, Business Week i Forbes, takođe izdaju ocjene finansijskog položaja, profitabilnosti i budućih perspektiva mnogih kompanija u javnom interesu.*
- **PITANJE?**
- *Da li je takva situacija sa Crnom Gorom? (tržište kapitala)*

HVALA NA PAŽNJI!

○PITANJA???

ZADATAK

- Sa poslovne strane nekih novina, časopisa (domaćih i/ili stranih), pročitajte i izvadite članak o nekoj kompaniji. Navedite sve računovodstvene ili finansijske termine korištene u članku i polazeći od do sada usvojenog znanja, pokušajte da ih pojasnite. Da li su Vam svi termini poznati?
- Razmislite: **KOLIKO BI POZNAVANJE RAČUNOVODSTVA POMOGLA KORISNIKU DA RAZUMIJE SADRŽINU ČLANKA?**